

ВІДГУК

офіційного опонента Орловської Ольги Володимирівни

кандидата педагогічних наук, доцента

на дисертаційну роботу Залєсової Ірини Віталіївни

«Підготовка майбутніх учителів до формування міжнаціональної

толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів»,

поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Сучасний стан розвитку людини і суспільства вимагає від особистості високого рівня її загальної культури, моральних якостей і порозуміння між людьми, яке набуває значимості в глобальному процесі інтеграції й асиміляції культур. За таких умов встановлення меж світоглядної всюдозволеності стає імперативом, а формування толерантності – пріоритетним завданням педагогіки. Демократизація суспільства вимагає від педагогічної науки пошуку нових шляхів якісного виховання особистості, потребує подальшого реформування й модернізації системи освіти, надає їй національну та гуманістичну спрямованість. Конкретні потреби оновленого суспільства в спеціалістах нового типу передбачають пошук нових ефективних шляхів навчання й виховання, вимагають ретельного врахування ціннісних орієнтацій у процесі підготовки молоді. Особлива увага надається розробці нових виховних технологій, які б забезпечували формування й розвиток духовних здібностей як домінуючих у ціннісній системі людини, важливе місце серед яких займає виховання міжнаціональної толерантності. У цьому контексті вибір Залєсовою І. В. теми дослідження – «Підготовка майбутніх учителів до формування міжнаціональної толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів» – свідчення глибокого розуміння дослідницею актуальності та соціально-педагогічної значущості обраної наукової проблеми.

Актуальність досліджуваної проблеми, її теоретичні засади отримали у дисертації належне обґрунтування, аргументацію та конкретизацію. Дисертанткою чітко сформульовано мету, об'єкт, предмет, завдання і гіпотезу

дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів.

Щодо оцінки наукової новизни та теоретичного значення здійсненого дослідження, то необхідно зазначити, що в дисертації Залєсової І. В. вперше теоретично обґрунтовано комплекс організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх педагогів до формування міжнаціональної толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів та розроблено модель підготовки майбутніх педагогів до цього напрямку виховання.

Робота має логічну і послідовну структуру, повністю охоплюючи головні складові досліджуваної проблеми. Структура дисертації відповідає логіці наукового дослідження, послідовно розкриває основні завдання наукового пошуку автора на теоретичному, соціальному та практичному рівнях. Висновки дослідження синхронізують кожному із завдань і забезпечуються відповідними структурними матеріалами.

Для розв'язання окреслених завдань дисертантка використала необхідний і достатній комплекс методів дослідження, що дозволило отримати такі **найсуттєвіші результати:**

- на основі аналізу філософської, соціально-психологічної та педагогічної літератури з'ясовано сутнісні характеристики міжнаціональної толерантності як професійної якості особистості;

- визначено критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів до формування міжнаціональної толерантності в учнів ЗНЗ;

- обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективну підготовку майбутніх фахівців до формування міжнаціональної толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів;

- розроблено й апробовано модель підготовки майбутніх учителів до формування міжнаціональної толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів;

- розроблено методику підготовки майбутніх учителів до формування міжнаціональної толерантності в учнів ЗНЗ.

Для визначення теоретичної основи дослідження залучено широке коло джерел вітчизняних та зарубіжних педагогів з проблем сучасної філософії освіти, формування і розвитку особистості, особистісно-зорієнтованого навчання, педагогіки і психології толерантності тощо. В цілому автор опрацювала 235 джерел, з них 44 – іноземною мовою.

Це дозволило їй глибоко проаналізувати й визначитись із сутністю і змістом базових для дослідження понять, зокрема таких як: «толерантність», «міжнаціональна толерантність», «національність», «етнос», «національна ідентичність», «етнічна меншина», «етнічна установка», «соціальний стереотип», «професійна компетенція». Водночас Залесова І.В. подає порівняльний аналіз тлумачення цих понять різними науковцями, що є досить важливим для усвідомлення їх сутності, при цьому висловлюючи власне розуміння сутності наукових дефініцій, що є свідченням ґрунтовності теоретичних і методичних засад проведеного дослідження.

На нашу думку, суттєвим здобутком дослідниці є розробка та теоретичне обґрунтування моделі підготовки майбутнього вчителя до формування міжнаціональної толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів, в якій подано мотиваційний, орієнтувальний, діяльнісний і особистісний компоненти як рівноцінні, що відображають мету, завдання, загальнодидактичні та специфічні принципи, зміст, педагогічні умови, організаційні етапи, а також рівні сформованості готовності майбутніх учителів до формування міжнаціональної толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Позитивним є також те, що Залесовою І.В. виділено критерії та відповідні їм показники готовності вчителя до формування міжнаціональної толерантності в учнів ЗНЗ.

У другому розділі дисертантка пропонує шляхи реалізації організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до означеного напрямку діяльності в контексті сучасних педагогічних вимог, а саме: оптимальне поєднання теоретичного, методичного та практичного складників підготовки майбутніх учителів до формування міжнаціональної толерантності учнів;

урахування особливостей особистісно-зорієнтованого навчання у підготовці майбутніх учителів; активізація пізнавальної діяльності студентів шляхом створення ситуацій полікультурного змісту та застосування інтерактивних технологій навчання.

Високий ступінь достовірності теоретичних положень і практичних результатів дисертаційного дослідження Залєсової Ірини Віталіївни досягається не лише теоретичними методами, а й завдяки вдало проведеним етапам експериментальної роботи з наступним всебічним аналізом її результатів і статистичній обробці отриманих даних, представлених у третьому розділі дисертаційної роботи. Зокрема, результати формувального експерименту дозволили дослідниці уточнити й розширити педагогічні умови професійної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі, конкретизувати методику підготовки майбутніх учителів до формування міжнаціональної толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Контрольно-коригувальний етап експерименту уможливив перевірку ефективності впроваджуваної методики професійної підготовки, з'ясування рівнів готовності студентів до означеної діяльності за показниками мотиваційного, орієнтувального, діяльнісного й особистісного компонентів. Тривалість, масовість і масштабність педагогічного експерименту, його багатоплановість, різноманітність і цілеспрямованість, ретельність обробки з широким застосуванням статистичних методів дали змогу дослідниці обрати оптимальний, як на наш погляд, шлях раціонального вирішення поставлених завдань дослідження.

Матеріали трьох розділів, висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки відкривають перед нами ґрунтовну та широкоаспектну картину сучасного стану, тенденції та перспективи розвитку професійної підготовки майбутніх учителів до формування міжнаціональної толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Заслуговує на увагу й широка апробація результатів дослідження, а саме: участь здобувачки в міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, семінарах. За темою дисертаційної роботи

опубліковано 12 одноосібних наукових праць, серед яких: 1 навчально – методичний посібник, 6 – статей у наукових фахових виданнях, 2 – у зарубіжних виданнях, 3 – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій. Аналіз їх змісту переконливо засвідчує, що в поданих публікаціях повною мірою знайшли відображення результати наукового пошуку.

Окрім цього, варто підкреслити, що автореферат повною мірою відображає основний зміст, структуру, головні положення та висновки дисертації. Загальний обсяг основного тексту дисертації відповідає вимогам до написання кандидатських дисертацій. Текст автореферату відповідає тексту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання:

1. Розкриваючи міжнаціональну толерантність як філософське, соціальне і психолого-педагогічне поняття у першому параграфі першого розділу, доцільно було б виокремити (згрупувати) провідні напрями або підходи до аналізу цієї проблеми.

2. У першому завданні дослідження ставилося за мету з'ясувати сутнісні характеристики міжнаціональної толерантності як професійної якості особистості, однак у загальних висновках особливості міжнаціональної толерантності розкрито лише у контексті загальнолюдської якості і не вказані сутнісні характеристики міжнаціональної толерантності саме як професійної якості особистості.

3. Розробляючи модель підготовки майбутніх педагогів до формування міжнаціональної толерантності (п.1.3., с. 61), автор опиралася на такі методологічні підходи: особистісний, діяльнісний, культурологічний і компетентнісний. Вважаємо, що дослідження значно виграло б за рахунок підсилення методологічних підходів аксіологічним та міждисциплінарним підходами.

4. У п. 2.2. «Урахування особливостей особистісно-зорієнтованого навчання у підготовці майбутніх педагогів до формування міжнаціональної толерантності учнів ЗНЗ», на наш погляд, варто було б розглянути вікові

особливості учнів, оскільки у процесі виховання толерантності необхідно враховувати і вікову динаміку розвитку моральних якостей учнів.

5. Описуючи дослідно-експериментальну роботу з підготовки майбутнього вчителя до формування міжнаціональної толерантності учнів у п. 3.1., бажано було б вказати конкретні ВНЗ і спеціальності, студенти яких були задіяні у дослідно-експериментальному дослідженні.

Водночас потрібно підкреслити, що вищенаведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку представленої роботи.

Дисертаційна робота Залєсової Ірини Віталіївни «Підготовка майбутніх учителів до формування міжнаціональної толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів» є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке містить нові наукові результати в галузі теорії і методики професійної освіти та за своїм обсягом, обґрунтованістю проведених досліджень, науковою значущістю отриманих результатів відповідає вимогам пп. 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07. 2013 № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

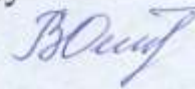
Офіційний опонент:

доцент кафедри практики

іноземної мови та методики викладання

Хмельницького національного університету

кандидат педагогічних наук, доцент

О. В. Орловська

Підпис кандидата педагогічних наук, доцента Орловської О.В. засвідчую:

Проректор з наукової роботи

Хмельницького національного університету

доктор технічних наук, професор

Р. Б. Параска